

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravnništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravnništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 7. avgusta 1896.

Politiški oddelek.

Jednakopravnost pri poštnih uradih.

„Südsteirische Post“ je priobčila obširen članek o ravnopravnosti pri pošti. Naglaša v tem članku, da je jedna glavnih ovir narodni enakopravnosti na pošti prevelik centralizem. Poštna ravnateljstva imajo skoro samo tehnične posle, imenovanja uradnikov se pa prepušča trgovinskemu ministerstvu. Poslednje pa nastavlja in predstavlja uradnike ne brigajoč se, jeli znajo jezik dotičnega kraja, kjer jim bode delovati, iz Trsta v Šlezijo, s Kranjskega na Tirolsko, s Koroškega v Bukovino. V drugih listih pa čitamo poslednje dni, da v Trstu in Gorici skoro noben uradnik ne zna slovenski. Poslujejo le italijanski in nemški. Branijo se vsprejemati poštno pošiljatve s slovenskim naslovom, če je vsprejmejo, dobiš italijansko vsprejemnico. Če pa zahtevaš slovensko, je pa jeza in rotnje. Dolgo čakaš, predno sploh pride kak uradnik, ki se sploh slovenski more pogovoriti, kaj hočeš. Skoraj ložje bi v Hamburgu na Nemškem se na pošti zgovoril slovenski, nego pa v Gorici ali Trstu. Ko izvejo, kaj hočeš, je pa treba prevrniti vse predalčke, kjer so slovenske tiskovine, kajti pri rokah jih nimajo nikdar. Običajno se vse posluje italijanski ali nemški, imajo le tiskovine v teh dveh jezikih pri rokah, slovenske pa leže v kakem kotu založene.

Uradniki v Trstu znajo le nemški in italijanski, pismonosci pa še celo samo italijanski. V Gorico in Trst prihajajo na višje službe pri pošti tirolski Italijani, katerih že doma ne morejo rabiti, ker ne znajo razen materinščine nobenega jezika, za Gorico in Trst so pa dobri, ker Slovenci se v teh dveh mestih več ne poštevamo.

V Gorici je vsled slovenskih pritožb bila preiskava zaradi pomankljivega jezikovnega znanja na pošti, ki je pa za dotične uradnike seveda ugodno izpala. Kako se je vršila, si lahko mislimo. Vpraševali so se uradniki, če znajo slovenski, in vsi so odgovorili, da že znajo za služ-

beno potrebo. Koliko slovenščine je za službo potrebo po mnenju teh ljudi, ki se domišljajo, da je prebivalstvo zaradi njih, ne pa oni zaradi prebivalstva, si tako mislimo. Ostalo je vse pri starem in slišimo, da se pripravlja nova pritožba. V Gorici in Trstu se sploh na pošti tako postopa, kakor bi ne bilo nobenega Slovenca na Primorskem. Na Koroškem se pa sploh trdi, da vsi Slovenci znajo nemški in se nemški uraduje. Tisti mnogobrojni Slovenci, kateri nemščine ne znajo, pa morajo iskati ljudi, da jim narede nemške naslove. Na Koroškem ni varno oddati pismo ali kake druge pošiljatve s slovenskim naslovom, kajti ne ve se, kam jo odpošljejo. Nedavno pri neki pošti na Slovenskem Koroškem niti za Konjice niso vedeli, ki so vendar precej velik kraj. Taki škandalni dogodki se redno dogajajo, samo da se vselej ne izvedo, kajti navaden človek takih stvari ne nosi takoj v liste.

Omenjeni štajerski list nasvetuje, naj bi se imenovanje uradnikov prepustilo poštnim ravnateljstvom. Za poštno aspirante naj bi se jemali le ljudje iz dotičnega poštne okolja, in bi se pozneje uradniki tudi ne mogli premeščevati v druge poštno okoliše. Če je okoliš večjezičen, naj se daje prednost tistim aspirantom, ki znajo tudi drugi ali tretji deželni jezik. Od vsacega uradnika naj bi se pa vsekako zahtevalo, da se nauči vsaj kraje svojega poštne okolja v vseh jezikih dotičnega okolja. Če se to zgodi, bode konec pritožbam.

Tiskovine naj se pa v meševitih poštnih okoliših rabijo izključno dvojezične. Jednojezične naj se prepovedo. S tem se bi odpravilo mnogo prepira. Če se pa dovolijo jedni narodnosti tiskovine samo v njenem jeziku, jih bode zahtevala tudi druga, in prepir bode gotov.

Nasveti štajerskega lista so dobri, nikakor ne pretirani in lahko izvršljivi. Ž njimi bi se koristilo stvari sami in uradnikom, katerim gotovo ni ljubo, če jih predstavljajo od zapada do vzhoda, od juga do severa države.

Seveda bi se po našem mnenju še lahko več storilo. Lahko bi se poštni okoliši razdelili nekoliko z ozirom na narodne razmere. Sedaj spada v vsako pošto ravnateljstvo več celih kronovin. Nobenega pravega po-

voda pa ni, da bi se bila dežela ne mogla uvrstiti pod dve poštni ravnateljstvi, n. pr. Južni Štajer pod tržaško in severni pod graško, ravno tako se razdeli tudi Koroška. Uprava poštna nima nič opraviti z deželno samoupravo, in se torej lahko uredi brez ozira na deželne meje.

Politični pregled.

Državni zbor se snide baje okrog 20. do 24. sept. Vlada želi, da reši še do novega leta državni proračun za bodoče leto in domovinski zakon, davčno reformo in še nekaj manjših predlog. Budgetni odsek bode moral zlasti pridno delati, ako bode hotel ustreči vladi. Pogodba z Ogersko pa najbrž v tem zasedanju ne pride več na vrsto, kajti ni upanja, da bi pogajanja s parlamentarnimi skupinami državnih zborov obeh državnih polovic se tako ugodno izvršila, da bi vlada si upala temu državnemu zboru pogodbo predložiti. Sedanji vladni pristaši se tudi upirajo, da bi pred volitvami se obnovila pogodba, ker se boje, da bi jim to škodovalo pri bodočih državnoborskih volitvah.

Volitve na Koroškem. — Volitve za deželni zbor koroški so razpisane na 21., 25. in 29. septembra. Nekaj se govori, da bodo Slovenci in Nemci skupno postopali.

Kvota. — Dosedaj je bila navada, da se je pri določevanju kvote dva odstotka najprej odločilo Ogerski, in še le ostalih 98 % se je razdelilo mej Avstrijo in Ogersko v razmeri 70 : 30. Sedaj pa Ogerska plačuje 32 6, Avstrija pa 67 4. Sedaj je ogerska vlada pripravljena privoliti, da bi Ogri plačevali 35 %, a bi se poprej ne odračunoval znesek za vojaško granico. V vsem Ogri hočejo več plačevati 2 4 odstotka. V vsem bi k skupnim državnim doneskom, ki znašajo okroglih 100 milijonov, Ogri donašali okroglih 2 1/2 več, kakor so dosedaj. Pri tem pa še hočejo cel kup drugih ugodnostij, katerih dosedaj niso imeli. Stranke ogerske se pa branijo še v to neznatno povišanje privoliti.

Italija. — Mej tem, ko se z jedne strani dementuje vest, da se zaroči italijanski kraljevič s črnogorsko princezino Heleno, se z druge strani poroča, da se laški kralj dogovarja z ruskim carjem glede te zadeve, da je poslednji že dovolil prestop princezinje od pravoslavne h katoliški veri in da bo zaroka v bližnji bodočnosti. Da stori Italija to zvezo, pri tem jo vodijo povsem politični oziri.

Turčija. — Na treh krajih ima todobna Turčija opraviti z vstaši. V Mali Aziji z Druzi, v Evropi pa z vstaši v Makedoniji in na Kreti. Slaba uprava turške vlade je prisilila podanike turške, da so prijeli za orožje. V prvi vrsti se trudi Turčija, da uduši vstajo mej Druzi, da bo mogla tem uspešneje poseči mej vstaške razmere v Makedoniji in na Kreti. Vstajo v Makedoniji so uprizorili Grki. Ti so oborožili vstaše. Ko bi Grke podpirali tudi Bolgari, ki so v večini v Makedoniji, potem bi bilo upati, da kaj opravijo proti Turčiji, tako pa se utegnejo prevariti v svojih nakanah. Tudi vstaške čete na Kreti na tihem a uspešno podpira Grška. Velevlasti so sicer opozorile Grško, da ne sme podpirati vstašev, toda ta se ne zmeni dosti za to, ker vidi, da tudi že nekatere velevlasti simpatizujejo z vstaši. Položaj na Kreti in sploh v Turčiji je jako resen. Nezadovoljnost ni samo mej kristjani, temveč tudi mej mohamedanci. Ti so posebno nevoljni, ker morajo vsled neprestanih nemirov vedno vojake služiti. Ker nemire provzročujejo kristjani, se mohamedanski vojaki nad temi znašajo. Ker turška vlada ne ustreže zahtevam kristjanov, vidijo mohamedanski vojaki v nji svojo podpornico in vsled tega napadajo ti tako surovo in ljuto uboge kristjane ter jih preganjajo in more. Pogajanja mej sultanom in kristjani so se baje popolnoma razbila. Vstaši hočejo sedaj proglasiti Kreto za pokrajino Grške. Poslednja vstaše dobro podpira. Če se velevlasti ne bodo odločno postavile proti Grški, se tej posreči

pridobiti Kreto. V namen, da bi imela lažje delo na Kreti, neti Grška nemire in vstaje tudi po ostali Turčiji. V vsem so razmere po celi Turčiji neznosne in naravno je, da listi že prinašajo programe, po katerih naj bi se Turčija razdelila mej velevlasti. Priti bode do tega moralo, sicer ne bo konca moretev in preganjanja kristjanov po Turčiji. Turčija sama ni več zmožna vladati svojih sedanjih dežel.

Obrtnija.

Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.

(Dalje.)

V tem oziru opozarjamo samo na izvrstno obravnavo teh razmer, katero je podal c. kr. osrednji obrtni nadzornik in ki se glasi:

„Nemogoče je tu v narodno gospodarsko življenje segajoči predlog razmotriti, ne da bi se zajedno ozrli na domačo obrtnost (industrijo) in njen položaj v avstrijskem obrtnem pravu.

§ 1. novela k obrtnemu zakonu z dne 15. marca 1883 pravi namreč: domača obrtnost v obče ni uvrščena mej obrte sploh. Ker že člen V. lit. d) uvodnega zakona k obrtnemu redu z dne 20. decembra 1859 izvzema iz veljavnostnega okoliša obrtnega reda one pridobitne stroke, ki spadajo v kategorijo domačih postranskih poslov in katere vrše navadni člani lastne družine, sledi neposredno iz tega, da smatra avstrijsko obrtno prava za domačo obrtnost tudi še druge, kakor ravno imenovana opravila. Na razširjatev tega pojma se ozira tudi ukaz trgovinskega ministerstva z dne 16. sept. 1883, št. 26701, po katerem je smatrati za domačo obrtnost ono obrtno produktivno delo, katero izvršujejo vsled krajevne navade ljudje v svojih bivališčih, bodisi kot glavno ali kot postransko opravilo, toda na ta način, da ti ljudje nimajo pri svoji pridobitni delavnosti, če je ne izvršujejo osebno, nobenih obrtnih pomočnikov (pomagačev, pomočnikov, vajencev), temveč rabijo v to svrhu svoje lastne družine.

Pri nas nahajamo domačo obrtnost v vseh oblikah, kar se razvidi jasno iz položaja in zgodovine avstrijske, in sicer kot: domačo pridnost v družini, posel deželana poleg njegove kmetovalske in gozdarske poklicne delavnosti, domači postranski posel sploh kot lokalizovano rokodelstvo (izdelovanje žepnih nožev v Truttenbachu, izdelovanje čevljarskega blaga v Galiciji, industrija lesnega blaga v Vihtavi (Viehtau), lesna rezbarija v Fassa- in Grödner-dolini, izdelovanje krtač in čopičev v Karlsdorfu na Moravskem, slednjič kot takozvano tovarniško domačo industrijo (izdelovanje čevljarskega blaga, oblačil, perila, rokavic, vezenin, tkanin in pletenin, mrežic za lase, gumbov, lesenega blaga).

Vsled dozdevno velikih koristij, katere ima vsaka vrsta domače obrtne delavnosti za delavce in njihno družinsko življenje, je popolnoma umevno, da je zakonodajstvo izvzelo domačo obrtnost, ko je navezalo nastop in vršitev obrtov na gotove pridržke, oziroma na izpolnitev gotovih pogojev. Ni dvoma, da je hotel zakonodajalec s to določbo se ozirati na socialne in npravstvene prednosti domače obrtnosti ne pa pospeševati bujnega prospevanja onih škodljivih pojavov, katere danes žalibog vidimo v glavni obliki takozvane tovarniške domače obrtnosti (vštevši pomočništvo izven delavnice).